

Davorka Radalj
zamjenica u Odsjeku za ratne zločine Državnog odvjetništva Republike Hrvatske

POSTUPANJE U PREDMETIMA RATNIH ZLOČINA

Rad na predmetima ratnih zločina se zbog složenih pravnih i činjeničnih pitanja ponekad pogrešno prikazuje i to je razlog što državno odvjetništvo često prima upite na koje je već ranije odgovarano. Cijeneći kako je u interesu javnosti objektivno informiranje o radu na predmetima ratnih zločina, odlučili smo na jednom mjestu objaviti podatke o radu i dati odgovore na pitanja koja se najčešće postavljaju.

Prije svega, naglašavamo kako postupanje u predmetima kaznenih djela ratnih zločina zahtijeva izuzetno puno rada, ne samo državnih odvjetnika nego i svih drugih tijela koja su dužna prikupljati podatke o ratnim zločinima, njihovim počiniteljima, ali i žrtvama. Od kvalitete prikupljenih podataka ovisi da li državni odvjetnik ima osnova za pokretanje kaznenog postupka.

A. Podaci o radu sa stanjem do 31. prosinca 2010.

U Republici Hrvatskoj do 31. prosinca 2010.¹ zbog kaznenih djela ratnih zločina pokrenut je postupak protiv 3 655 osoba. Upravo iz gore navedenog razloga, u odnosu na dio osoba protiv kojih je postupak pokrenut, nakon provedene istrage državni odvjetnici su odustali od progona, bilo zbog toga što je utvrđeno kako djelo koje im se stavlja na teret nije kazneno djelo ratnog zločina ili zbog toga što tijekom istrage nisu prikupljeni dokazi o kaznenim djelima i krivnji počinitelja.

Provođena je istraga protiv 283 osobe, protiv 596 osoba u tijeku je prvostupanjski kazneni postupak na temelju podignutih optužnica državnog odvjetništva te je u odnosu na 563 osobe donijeta osuđujuća presuda.

Većinom su nadležna županijska državna odvjetništva pokretala postupke protiv pripadnika bivše Jugoslavenske narodne armije (dalje u tekstu: JNA), pripadnika Teritorijalne obrane kao i pripadnika vojnih i paravojnih snaga tzv. Republike Srpske Krajine. Postupcima su obuhvaćeni zločini na teritoriju Republike Hrvatske te zločini na štetu hrvatskih građana izvan njezina teritorija.

Karakteristika rada na ovim predmetima jest nedostupnost osumnjičenika, a često i svjedoka. U velikom broju predmeta protiv okrivljenika su podignute optužnice ili su donesene presude, iako su okrivljenici izvan dosega nadležnih institucija Republike Hrvatske.

¹ Radi se o podacima počev od 1991. godine pa do naznačenog datuma.

Pregled podnijetih istražnih zahtjeva, optuženih i osuđenih za ratne zločine
na dan 31. 12. 2010.

ŽDO	Pokrenut kazneni postupak	Istraga u tijeku	Prekid	Obustavljeno	Optuženo	Osoba bez presude	Osuđeno	Oslobođeno, obustave, prekvalifikacija
Bjelovar	645	15	0	213	417	149	9	259
Dubrovnik	210	39	3	150	18	13	3	2
Gospić	95	12	0	20	63	9	41	13
Karlovac	123	44	0	33	46	11	33	2
Osijek	808	3	0	423	382	147	89	146
Požega	190	1	9	119	61	7	31	23
Rijeka	21	2	0	4	15	1	6	8
Sisak	471	24	15	186	246	64	58	124
Sl. Brod	88	4	35	29	21	17	3	1
Split	155	7	0	33	115	36	74	5
Šibenik	196	91	0	41	64	5	45	14
Varaždin	8	0	0	0	8	0	7	1
Vukovar	323	10	20	41	253	92	77	84
Zadar	285	20	8	111	146	32	78	36
Zagreb	37	11	0	3	23	13	9	1
UKUPNO	3655	283	90	1406	1878	596	563	719

Rad na ovim predmetima je kontinuiran i to je razlog što se podaci iskazani u tabeli stalno mijenjaju kako se mijenjaju stadiji postupaka i donose odluke.

Zbog potrebe učinkovitijeg postupanja i prikupljanja i razmjene dokaza te kako bi počinitelji bili osuđeni i izdržali izrečene kazne, državno je odvjetništvo ponudilo suradnju tužiteljstvima u drugim državama.

B. Sporazumi

Kako je to gore rečeno, zbog potrebe pribavljanja dokaza te kako bi se počinitelji priveli pravdi, još od 2005. godine pa nadalje Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je s tužiteljskim uredima u regiji zaključilo nekoliko vrsta sporazuma koji su omogućili rješavanje nekih od formalnih prepreka u procesuiranju.

1. Opći sporazumi

S tužiteljskim uredima u regiji zaključeni su opći sporazumi i to: Memorandumi o suglasnosti u ostvarivanju i unapređenju međusobne suradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala s Vrhovnim državnim tužilaštvom Crne Gore, Republičkim javnim tužilaštvom Republike Srbije, te Protokol o suglasnosti u ostvarivanju i unapređenju

međusobne suradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala s Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije te Tužiteljstvom/Tužilaštvom Bosne i Hercegovine.²

Ovi memorandumi i protokoli omogućuju suradnju u razmjeni podataka, dokumenata, zakonskih propisa i pružanja svekolike pomoći u radu, što dovodi do bržeg i uspješnijeg vođenja kaznenih postupaka između ostalog i u predmetima ratnih zločina.

2. Posebni sporazumi

Kako bi bili procesuirani počinitelji koji se nalaze u susjednim državama čiji su državljani i zato ne mogu biti izručeni i osuđeni u Republici Hrvatskoj, to su s nekim od tih država zaključeni posebni sporazumi u vezi progona počinitelja kaznenih djela povreda međunarodnog humanitarnog prava (ratnih zločina) i to: Sporazumi o suradnji u progonu počinitelja kaznenih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida s Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije i Vrhovnim državnim tužilaštvom Crne Gore.

Naime, uz činjenicu da se u najvećem broju slučajeva počinitelji ne nalaze u Republici Hrvatskoj niti su njeni državljani, neki od svjedoka se ne nalaze u Hrvatskoj, a često ni dokumentacija - dokazni materijal nije dostupan hrvatskim tužiteljima, slijedom čega mehanizmi ovih sporazuma pomažu savladati i ove prepreke prilikom procesuiranja.

Područje primjene sporazuma nije teritorij pojedine države već su predmet sporazuma podaci i dokumenti koji omogućuju pokretanje postupka protiv osoba koje su počinile ratne zločine na području Republike Hrvatske, odnosno koje su počinile ratne zločine prema državljanima Republike Hrvatske i Republike Srbije. Dakle, Sporazum se primjenjuje na svaki ratni zločin koji je počinjen prema državljanima Republike Hrvatske i Republike Srbije bilo gdje, na teritoriju Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore itd. pod uvjetom da počinitelji imaju prebivalište na području Republike Hrvatske, odnosno Republike Srbije. Isto je i po sporazumu zaključenom s Republikom Crnom Gorom. Ovakva vrsta posebnog sporazuma nije zaključena s nadležnim tužiteljstvima u Bosni i Hercegovini.

Upravo u vezi ovih sporazuma bilo je netočnih tvrdnji u javnosti. Sporazumi se odnose na razmjenu podataka, a ne na načine postupanja i formalno provođenje dokaznih radnji. Navedenim sporazumima se suprotno tim tvrdnjama ne dopušta policiji ili sudskim i tužiteljskim tijelima drugih država, pa i tijelima Republike Srbije, istraživanje zločina počinjenih na području Republike Hrvatske budući bi takve odredbe sporazuma bile protivne Ustavu Republike Hrvatske i predstavljale bi kršenje načela suvereniteta Republike Hrvatske.

Dakle, ni po ovom sporazumu niti po drugim sporazumima koji se odnose na pretkaznenu fazu postupka, nijedan strani tužitelj nije istraživao u Republici Hrvatskoj niti su naši tužitelji istraživali u drugim državama.

Drugo je kad se formalno pokrene postupak pred sudom, u kojem slučaju se pruža međunarodna pravna pomoć u skladu sa Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima.

U skladu s Europskom konvencijom o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima od 20. travnja 1959. godine i dodatnog protokola Europske konvencije o uzajamnoj

² Tekstovi memoranduma i sporazuma dostupni su na: www.dorh.hr

sudskoj pomoći u kaznenim stvarima od 17. ožujka 1978. moguće je, na primjer, da se u predmetu u kojem se postupak vodi u drugoj državi, u Republici Hrvatskoj ispita od strane istražnog suca nadležnog županijskog suda osumnjičenik, uz nazočnost istražnog suca i državnog odvjetnika iz te druge države koja vodi postupak. Oni su samo nazočni, a ispitivanje provodi istražni sudac nadležnog županijskog suda Republike Hrvatske. Sve drugo bila bi povreda suvereniteta Republike Hrvatske. Ovakva pravna pomoć nije neuobičajena i mi koristimo tu pomoć u našim predmetima.

Dakle, u takvim slučajevima ispitivanja se ne provode na temelju sporazuma dvaju tužiteljskih ureda već na temelju Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima³ i ugovora sklopljenih između država o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima.

Također se često tvrdi kako je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske sklopilo tajne sporazume čime se sugerira kako se radi o sporazumima koji su na štetu državljana Republike Hrvatske. Važno je napomenuti, radi učestalih prigovora o „tajnosti“ ovih sporazuma, kako su ovi sporazumi potpisani nakon što su njihovi nacrti pomno razmotreni od strane stručnjaka te nisu rezultat rada jedne osobe bez obzira na činjenicu da ih je potpisao čelnik državnog odvjetništva, odnosno tužiteljstva.

Oni su sklopljeni sukladno pravilima o međunarodnoj pravnoj pomoći i pozitivnim pravnim propisima Republike Hrvatske, a o njihovoj „tajnosti“ najviše govori činjenica da su objavljeni na Internet stranici Državnog odvjetništva Republike Hrvatske. (www.dorh.hr)

3. Dosadašnji rezultati postupanja po ovim sporazumima

Na temelju dosadašnje suradnje s Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije razmijenjeni su podaci i dokumenti u ukupno 26 predmeta u odnosu na 50 okrivljenika.

Od tog broja, u Republici Srbiji, protiv danas srpskih državljana, a ranije hrvatskih državljana, podignuto je optužnica protiv 19 osoba i to zbog ratnih zločina počinjenih na teritoriju Republike Hrvatske i na štetu hrvatskih građana, a do sada je 13 osoba osuđeno i to 5 osoba pravomoćno.

Ovdje treba istaknuti kako se postupak pokrenut u Republici Hrvatskoj ne obustavlja sve do pravomoćnosti odluke u Republici Srbiji, na koji način je osigurana suverenost, samostalnost i neovisnost u vođenju kaznenih postupaka.

Vrhovnom državnom tužilaštvu Crne Gore predan je dokazni materijal u jednom predmetu u odnosu na 6 okrivljenika koji se nalaze na teritoriju te države gdje je protiv njih zbog ratnih zločina podignuta optužnica⁴.

³ Narodne novine 174/04 od 3. prosinca 2004.

⁴ Kao što je to gore rečeno, s nadležnim tužiteljstvima u BiH nema ovakvog sporazuma, ali u nekim slučajevima i bez sporazuma u Republici Hrvatskoj su vođeni postupci protiv osoba koji su državljani RH zbog zločina počinjenih u BiH.

C. Tko su optuženi/ procesuirani

Često se javno iznose tvrdnje da se progone samo pripadnici hrvatske vojske i policije, ali i obrnuto, tvrdnje kako se ne progone počinitelji ovih zločina ako su pripadnici hrvatske vojske i policije.

1. Postupci za ratne zločine počinjene tijekom ratnih djelovanja u Republici Hrvatskoj

Podsjećanja radi, iznosimo samo neke od brojnih predmeta u kojima su nadležna županijska državna odvjetništva podigla optužnice i u vođenim sudskim postupcima donesene su pravomoćne sudske odluke zbog ratnih zločina počinjenih na teritoriju Republike Hrvatske u kojima je bio veliki broj žrtava i došlo je do velikih razaranja gradova, sela i imovine⁵, primjerice:

- Županijsko državno odvjetništvo Bjelovar je mjesecu studenom 1992. godine podiglo optužnicu protiv generala JNA V. K. i Z. J. zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva kojom ih se tereti da su kao visoki zapovjednici bivše JNA naređivali bombardiranja civilnih objekata na području Daruvara, Pakraca, Garešnice, Grubišnog Polja, Virovitice, Križevaca i Bjelovara,

- Županijsko državno odvjetništvo Vukovar je u mjesecu prosincu 2002. godine podiglo optužnicu protiv generala JNA i drugih V. K., B. A., Z. J., B. S., Ž. P., M. M., V. Š., M. R., V. Š. i G. H. zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, protiv ranjenika i bolesnika, protiv ratnih zarobljenika, uništavanja kulturnih i povijesnih spomenika i to da su od kolovoza do 18. studenog 1991. godine na području Vukovara, prilikom oružane agresije bivše tzv. JNA i pridruženih joj paravojnih postrojbi, s ciljem protjerivanja i ubijanja sveg nesrpskog pučanstva u gradu Vukovaru izravno zapovijedali i izvršavali zapovijedi o borbenom djelovanju prema Vukovaru u namjeri da se branitelji pokore, a grad uništi i osvoji,

- Županijsko državno odvjetništvo Osijek je u mjesecu svibnju 2006. godine podiglo optužnicu protiv generala JNA V. K. i Z. J. zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva te im je stavljeno na teret da su od 1. rujna do 31. prosinca 1991. izdavali zapovijedi pilotima vojnih zrakoplova JNA za bombardiranje i raketiranje područja Istočne Slavonije za koje su znali da imaju isključivo civilnu, gospodarsku ili stambenu namjenu i da nisu služili u vojne svrhe uslijed čega su zbog napada vojnim avionima oštećeni ili uništeni civilni objekti u Osijeku, Donjem Miholjcu, Ernestinovu, Đakovu, Strizivojnu, Zelčini, Podravskoj Slatini, Čepinu, Budrovcima, Drenovcima, Granicama, Antunovcu, Račinovcima, Županji, Bošnjacima, Vrbanji i Zdencima te objekti na magistralnoj cesti Zagreb-Beograd i na dijelovima željezničke pruge kod Đurđenovca i Orahovice,

- na temelju optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Šibeniku iz mjeseca svibnja 1991. godine, Okružni sud u Šibeniku je u mjesecu srpnju 1992. godine osudio tad pukovnika JNA R. M. i još šest osoba zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva kojom presudom je R. M. u odsutnosti osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina zbog napada na Kijevo i okolna sela u mjesecu kolovozu 1991. godine, Sinj i okolna mjesta (od mjeseca kolovoza do studenoga 1991. godine), Vrliku (mjesec kolovoz 1991. godine), Maljkovo, Potravlje, Šatrić, Dabar (mjesec rujan 1991. godine), Sinj (mjeseci rujan i listopad 1991. godine) i područje Šibenika (mjesec rujan 1991. godine),

⁵ Podaci o ovim postupcima već ranije objavljivani na www.dorh.hr u mapi „Priopćenja“, a podaci o postupcima protiv pripadnika Hrvatske vojske i policije iznose se posebno.

- Županijsko državno odvjetništvo Splitu je u mjesecu prosincu 1995. godine podiglo optužnicu protiv istog okrivljenika R. M. (pukovnika JNA) i još tri osobe zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i to da su od mjeseca rujna 1991. godine do mjeseca siječnja 1993. godine isplanirali i u mjesecu siječnju 1993. godine organizirali rušenje brane i hidroelektrane Peruća, s ciljem potpunog potapanja civilnih i gospodarskih objekata te time ugrožavanja nastanjenih stanovnika nizvodno brane i rijeke Cetina u Sinju, Trilju i Omišu,

- Županijsko državno odvjetništvo Zadar je u veljači 2005. godine podnijelo još dva zahtjeva za proširenje istrage obuhvaćajući u oba zahtjeva ponovo R. M. (pukovnika JNA) te još dvije osobe u svakom zahtjevu, kojim je proširen prvotni istražni zahtjev podnijet protiv dvadeset osoba osumnjičenih za počinjenje ratnog zločina protiv civilnog stanovništva u Škabrnji. Prvim zahtjevom R. M. (pukovnik JNA) tereti se da je u mjesecu prosincu 1991. godine zapovjedio napade na Zadar, a drugim zahtjevom da je od mjeseca listopada 1991. do mjeseca prosinca 1992. godine naredio napade na Donji Zemunik, Zadar, Posedarje, Slivnicu Donju i Gornju, Pridragu, Rupalj, Galovac, Kali na otoku Ugljanu.

U odnosu na zločin počinjen u Škabrnji, dvadeset osoba je kasnije optuženo i Županijski sud u Zadru ih je u mjesecu prosincu 1995. godine (svi u odsutnosti) proglasio krivima, osudivši ih na kazne zatvora u rasponu od 10 do 20 godina.

2. Procesuiranja zbog ratnih zločina počinjenih u logorima

Prije iznošenja podataka, treba istaknuti kako kategoriju „ratni zarobljenici“ poznaju još davne konvencije pa tako i IV. Konvencija o zakonima i običajima rata na kopnu iz 1907. godine, čiji prilog - Pravilnik u odredbi članka 5.⁶ kaže kako se „ratni zarobljenici mogu internirati u gradu, tvrđavi, logoru ili na drugom mjestu, uz obvezu da se ne udaljuju izvan nekih određenih granica...“. Valja naglasiti kako je zabranjeno nasilje protiv života i tijela zarobljenika, uzimanje talaca, povrede osobnog dostojanstva, osobito uvredljivo i ponižavajuće postupanje prema ratnim zarobljenicima itd.⁷

Povodom pokrenutih postupaka državnih odvjetništava, do sada su pravomoćno osuđene ukupno 34 osobe i to zbog ratnih zločina počinjenih u logorima, kako onih ustrojenih na teritoriju Republike Hrvatske, tako i onih izvan njezina teritorija.

Tako je na temelju podignutih optužnica više županijskih državnih odvjetništava pravomoćno osuđeno: Županijsko državno odvjetništvo u Šibeniku - 5 osoba zbog ratnih zločina počinjenih u zatvoru u Kninu i Stanici milicije u Kninu, Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru - 7 osoba zbog ratnih zločina počinjenih u Veleprometu, Stanici milicije Borovo, Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku - zbog ratnih zločina u Stajićevu, Begejcima, Borovom Naselju-Bogojevo i Dalju, Županijsko državno odvjetništvo u Sisku - 14 osoba zbog ratnih zločina počinjenih u KPD Glina, Županijsko državno odvjetništvo u Slavonskom Brodu - 1 osoba zbog ratnih zločina počinjenih u logoru Stara Gradiška, Županijsko državno odvjetništvo u Dubrovniku - 1 osoba zbog ratnih zločina u logoru u Bileći i Županijsko državno odvjetništvo u Splitu - 1 osoba zbog ratnih zločina počinjenih u logoru Manjača.

⁶ Članak 5. „Ratni se zarobljenici mogu internirati u gradu, tvrđavi, logoru ili na drugom mjestu, uz obvezu da se ne udaljuju izvan nekih određenih granica

⁷ III. Ženevska Konvencija o postupanju s ratnim zarobljenicima od 12. kolovoza 1949.

- Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku podiglo je optužnicu protiv državljanina Republike Srbije, general-majora bivše JNA, načelnika Uprave bezbednosti SSNO A.V. i njegovog zamjenika M.Ž., zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika u logorima Begejci, Stajićevo, Sremska Mitrovica, Niš i Stara Gradiška, odgovornih za primjenu međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, svjesni da je u logor dovedeno i protupravno zatočeno veći broj zarobljenih civilnih osoba, među kojima i ženskih osoba, i pripadnika hrvatskih oružanih postrojbi te da se zatočenici fizički i psihički zlostavljaju, neki i do smrti, ništa nisu poduzeli da se takva ponašanja spriječe i počinitelji kazne.

- Na temelju istražnog zahtjeva Županijskog državnog odvjetništva u Dubrovniku, donijeto je Rješenje o provođenju istrage u mjesecu svibnju 2006. godine protiv više osoba zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika počinjenih u logorima Morinj⁸ i Bileća. Istražni zahtjev podniet je još 1992. godine te je protiv svih određen pritvor i raspisane su tjalice budući nitko od okrivljenika nije dostupan pravosudnim tijelima Republike Hrvatske. Na osnovu tjalice 2000. godine je, po dolasku na teritorij Republike Hrvatske, bio uhićen B. L.J. koji je od početka mjeseca siječnja 1992. godine do kraja mjeseca svibnja 1992. godine bio zapovjednik osiguranja Sabirnog centra ratnih zarobljenika logora u Bileći. Pravomoćnom presudom Županijskog suda u Dubrovniku, osuđen je na 14 godina zatvora zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika.

- Na temelju podignutih optužnica nadležnih državnih odvjetništava, pravomoćnim presudama nadležnih županijskih sudova osuđeni su I. V. i S. B. čuvari zarobljenika u logorima Stajićevo i Begejci zbog počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika i to S. B. na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina, a I. V. na kaznu zatvora u trajanju na 20 godina. I. V. je inače državljanin Republike Srbije koji preostali dio zatvorske kazne trenutno izdržava u Republici Srbiji, koja je navedenu presudu i priznala.

Radi otkrivanja i procesuiranja počinitelja kaznenih djela ratnih zločina protiv ratnih zarobljenika počinjenih na području Republike Hrvatske, ali i Republike Srbije, Županijska državna odvjetništva u Osijeku i Vukovaru do sada su poduzimala niz radnji.

D. Postupci protiv pripadnika Hrvatske vojske i policije

Državno odvjetništvo je kao tijelo progona kaznenih djela i njihovih počinitelja dužno poduzeti kazneni progon protiv bilo koje osobe za koju postoji osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo pa tako i kazneno djelo ratnog zločina. Činjenica pripadnosti pojedinim postrojbama i nacionalnost počinitelja ili žrtava nije odlučna za pokretanje kaznenih postupaka pa su nadležna državna odvjetništva, na temelju prikupljenih dokaza, pokrenula kaznene postupke i zbog ratnih zločina počinjenih na teritoriju Republike Hrvatske od strane pripadnika hrvatske vojske ili policije.

Tako je na pokrenuto kaznenih postupaka protiv 95 osoba, od čega se protiv 15 osoba vodi istraga, protiv 71 osobe je podignuta optužnica, osuđeno je 28 osoba, a protiv 33 osobe postupak je u tijeku.

⁸ Istovremeno u tijeku je i postupak u Crnog Gori.

Neki od tih postupaka su i završeni donošenjem pravomoćnih osuđujućih presuda zbog kaznenih djela ratnih zločina na teritoriju Republike Hrvatske, na štetu građana srpske nacionalnosti i to izvan borbenih djelovanja i najčešće na štetu civilnih osoba.

Pregled podnijetih istražnih zahtjeva, optuženih i osuđenih za ratne zločine na dan 31. 12. 2010. - pripadnici HV/hrvatska policija

ŽDO	Pokrenut kazneni postupak	Istraga u tijeku	Prekid	Obustavljeno	Optuženo	Osoba bez presude	Osuđeno	Oslobođeno, obustave, prekvalifikacija
Bjelovar	10	1			9	2		7
Dubrovnik								
Gospić								
Karlovac	1				1	1		
Osijek	8				8	6	2	
Požega								
Rijeka	8			3	5		3	2
Sisak	9			3	6	4	1	1
Sl. Brod								
Split	13	5			8		8	
Šibenik	8	2		1	5	4	1	
Varaždin	4				4	4		
Vukovar	5				5		5	
Zadar								
Zagreb	29	7		3	20	11	8	1
UKUPNO	95	15	0	10	71	33	28	11

E. Progon počinitelja ratnih zločina počinjenih na području drugih država

Člankom 14. Kaznenog zakona propisano je da se u Republici Hrvatskoj može suditi strancima koji u inozemstvu počinju kaznena djela na štetu strane države ili stranca, ako se za počinjeno djelo po zakonodavstvu te države može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža. Na temelju navedene odredbe u Republici Hrvatskoj je zbog kaznenih djela ratnih zločina vođeno nekoliko kaznenih postupaka i protiv pripadnika drugih postrojbi zbog počinjenih ratnih zločina na teritoriju drugih država, čiji su se počinitelji zatekli na teritoriju Republike Hrvatske pa je tako:

- na temelju optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Splitu, Županijski sud u Splitu donio presudu kojom je M. G. osuđen na kaznu zatvora od 15 godina zbog kaznenih djela ratnih zločina protiv civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika, i to što je u dogovoru sa zapovjednikom unutarnjih čuvara logora svakodnevno ulazio u logor „Manjača“, na području Banja Luke, Bosna i Hercegovina, s podčinjenim čuvarima, kojima je dopuštao i zapovijedao da fizički i psihički zlostavljaju zarobljenike, prijetio im smrću, od njih tražio predaju vrijednih predmeta, mnoge zarobljenike izvlačio izvan logora te im na očigled ostalih zarobljenika nanosio teške i po život opasne tjelesne ozljede, od kojih ozljeda je više

zarobljenika umrlo, dok su čuvari, uz njegovu nazočnost i po njegovoj zapovjedi, nožem zaklali sedam zarobljenika.

- u Županijskom državnom odvjetništvu u Zagrebu u tijeku je provođenje kriminalističke obrade protiv, za sada, nepoznatih djelatnika i čuvara logora „Manjača“ zbog ispitivanja i mučenja zarobljenika hrvatske i muslimanske nacionalnosti sredinom 1992. godine.

- Županijsko državno odvjetništvo u Karlovcu podiglo je optužnicu, na temelju koje je Županijski sud u Karlovcu u mjesecu srpnju 2002. osudio F. A. na 15 godina zatvora zbog kaznenih djela ratnih zločina protiv civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika i to što je, nakon proglašenja autonomne pokrajine „Zapadna Bosna“ (APZB) u Velikoj Kladuši, Bosna i Hercegovina, kao predsjednik tzv. APZB i vrhovni komandant vojske tzv. Narodne obrane APZB, naredio, planirao i organizirao formiranje logora i sabirnih centara na području općine Velika Kladuša u cilju zatvaranja civila koji su bili protiv uspostave tzv. APZB gdje se prema njima nečovječno postupalo, prisiljavalo na službu u njegovoj paravojsci, a u logorima za zarobljene pripadnike Armije BiH, koje je formirao, dopustio da se u njima fizički i psihički zlostavljaju i prelaćuju ratni zarobljenici.

F. Daljnji rad na predmetima ratnih zločina

Kako bi se u cijelosti istražili svi zločini počinjeni na području Republike Hrvatske ili na štetu državljana Republike Hrvatske, ministar pravosuđa Republike Hrvatske u mjesecu veljači 2011. godine donio je Strategiju u vezi obveza pojedinih tijela u istraživanju i procesuiranju ratnih zločina počinjenih u razdoblju od 1991. do 1995. godine.

U navedenoj Strategiji posebno su određene obveze tijela odgovornih za istraživanje i procesuiranje ratnih zločina, a sve kako bi se u cijelosti poduzele potrebne radnje za istraživanje do sada neprocesuiranih ratnih zločina i otkrivanje počinitelja ili naredbodavaca i njihovo kasnije procesuiranje.

Ocjenjujući kako je još veliki broj ratnih zločina neistražen, tijekom mjeseca srpnja 2010. godine Državno odvjetništvo Republike Hrvatske zatražilo je od županijskih državnih odvjetništava, nadležnih za rad na ovim predmetima, Izvješće o svim predmetima u kojima počinitelji još nisu otkriveni, slijedom čega je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, nakon analize pojedinih slučajeva i ocjene dosadašnjeg rada u tim predmetima, označilo slučajeve koje je nužno prioritetno istražiti, kako na nacionalnom (državnom) nivou tako i na lokalnim razinama. Predmeti su rangirani po težini i broju žrtava s ciljem da se sustavno istraže ti najteži zločini u kojima do sada krivci nisu otkriveni, ali uz napomenu kako su ovi slučajevi samo posebno istaknuti jer postoji obveza svih tijela da se i zadnji ratni zločin istraži i zadnji počinitelj privede pravdi.

Navedeni popis, sačinjen s listom svih zločina za sva državna odvjetništva, dostavljen je Ministarstvu unutarnjih poslova, Ravnateljstvu policije radi sastavljanja svojevrsnog „akcijskog plana“ u istraživanju neprocesuiranih ratnih zločina te intenziviranja kriminalističke obrade radi pronalaska i utvrđenja počinitelja odgovornih za te zločine.

Radi podrške i provođenja navedene Strategije, u Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske sačinjen je Operativni program kojim su detaljno propisane neposredne obveze svih državnih odvjetnika i za iste određeni rokovi. Tako taj program posebno obvezuje državne

odvjetnike da koordiniraju rad s djelatnicima policije zaduženima za rad na ovim predmetima. Navedenim Operativnim programom se u onim najsloženijim slučajevima traži sastavljanje timova za rad, te sustavno podnošenje izvješća o napretku u istraživanju u pojedinim predmetima. Navedeni timovi su oformljeni te su započeli s provedbom propisanih obveza.

G. Prenošnje nadležnosti

S obzirom na zamjerke u vezi pojedinih postupaka, posebno od strane žrtava, predstavnika nevladinih udruga, ali i predstavnika pojedinih međunarodnih tijela, u svim slučajevima u kojima se pojave sumnje u bilo čije netransparentno ili pristrano postupanje, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske traži premještanja suđenja na jedan od četiri specijalizirana suda za ratne zločine u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu. Prilikom prenošenja mjesne nadležnosti vodi se, pored navedenog, računa o složenosti predmeta, zaštiti interesa postupka te izdvajanju predmeta radi mogućeg pritiska lokalne sredine. Također su u sjedištima tih specijaliziranih sudova, u nadležnim Županijskim državnim odvjetništvima u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu osnovani specijalizirani Odsjeci za ratne zločine.

U donjoj tabeli dani su podaci o broju predmeta u kojima je zatraženo premještanje, a do sada u nijednom slučaju takav zahtjev nije odbijen.

Prenošenje mjesne nadležnosti u predmetima kaznenih djela ratnih zločina (čl. 12. st. 3. i 4. Zakona o primjeni Statuta međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava)	
predmeta	22
okrivljenika	10 predmeta - 33 poznate osobe
nepoznati počinitelji	12 - predmeta
preneseni samo u okviru državnog odvjetništva	9 predmeta

Prije formalnog pokretanja sudskog postupka, Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske može, u ovim i drugim predmetima, odrediti za postupanje drugo stvarno nadležno državno odvjetništvo i to je učinjeno u, gore navedenih, 9 predmeta. Ukoliko u tim predmetima dođe do pokretanja postupka, zatražiti će se od predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske premještanje na četiri posebna suda.

G. Posebni poslovi i radnje u svezi učinkovitog istraživanja i procesuiranja ratnih zločina

1. Baza podataka ratnih zločina

Kao što je to gore, navedeno istraživanje ratnih zločina, posebno danas nakon proteka vremena, izuzetno je teško i složeno. Pored navedenog, broj zločina, okolnost da se počinitelji i svjedoci često nalaze u raznim stranim državama, dodatno otežava istraživanje i dokazivanje ratnih zločina.

Zbog toga je, uz pomoć Kraljevine Nizozemske⁹, u Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske, nakon cjelovite inventure svih predmeta ratnih zločina, radi daljnjeg postupanja u ovim složenim predmetima, osmišljena i realizirana Baza podataka ratnih zločina te je predstavljena na jednoj od tradicionalnih Konferencija za ratne zločine koje se, u organizaciji Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, održavaju svake godine. Nakon izrade i dovršetka sličnih projekata u susjednim državama, navedena Baza bi trebala olakšati komunikaciju i suradnju s drugim tužiteljskim uredima u regiji.

Baza podataka ratnih zločina sadrži na jednom mjestu sustavne podatke o svim zločinima koji se dogodili od 1991. godine pa nadalje i to ne samo onih počinjenih na teritoriju Republike Hrvatske već i podatke o zločinima u kojima su žrtve hrvatski građani, a počinjeni su na teritorijima drugih država. Uz zločine su povezane kolekcije cjelokupnih dokaza kojima se za pojedine zločine raspolaže, podaci o počiniteljima, materijali spisa predmeta u elektronskom obliku s odlukama protiv poznatih i nepoznatih počinitelja, kao i alatima za pretraživanje podataka prema raznim kriterijima.

Baza podataka donijela je mogućnost sagledavanja svih počinjenih ratnih zločina, neovisno jesu li im počinitelji poznati ili nepoznati, koja se ogleda u povezivanju predmeta, počinitelja i žrtava koje je moguće povezivati po vremenskom razdoblju ili lokaciji na kojoj su se ti zločini dogodili, što na koncu omogućuje lakše utvrđivanje zapovjedne odgovornosti, poglavito u zločinima koji su obuhvaćeni u više postupaka od kojih se neki i dan danas vode protiv nepoznatih počinitelja. Po našem mišljenju, vrijednost Baze nadilazi same potrebe vođenja konkretnih kaznenih postupaka i ona već danas može imati veliku vrijednost u istraživanju ratnih zločina općenito.

2. Projekt časnika za vezu i mladih profesionalaca

Nakon sklopljenog Memoranduma o razumijevanju o pomoći u istraživanju ratnih zločina koji nam je omogućio pretraživanje Baze podataka Međunarodnog kaznenog tribunala za bivšu Jugoslaviju, na ideju i inicijativu Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, na jednoj od regionalnih Konferencija tužitelja za ratne zločine na Brijunima, prihvaćen je projekt „Časnika za vezu i mladih tužitelja u posjeti Međunarodnog kaznenog tribunala za bivšu Jugoslaviju“ u Den Haag-u, koji je prepoznat od strane međunarodne zajednice pa ga financira Europska Komisija.

Naime, iz dotadašnje dobre prakse mogućnosti pronalaska podataka i dokaza do kojih dotad državno odvjetništvo nije bilo u mogućnosti doći, a koji potječu iz arhiva drugih država te se nalaze u Bazi podataka Međunarodnog kaznenog tribunala za bivšu Jugoslaviju (primjerice - dokumentacija iz bivših vojnih arhiva u Beogradu), osmišljen je navedeni projekt u dva dijela, u okviru prvog kojeg odabrani Časnik za vezu Državnog odvjetništva Republike Hrvatske odabire podatke i dokumente iz Baze Međunarodnog kaznenog tribunala za bivšu Jugoslaviju te ostvaruje neposrednu komunikaciju s tužiteljima i analitičarima i drugim stručnjacima Ureda Tužiteljstva Međunarodnog kaznenog tribunala za bivšu Jugoslaviju, a u drugom dijelu obuhvaća obuku mladih profesionalaca također iz redova državnog odvjetništva, koji su raspoređeni na rad u konkretnim predmetima.

⁹ Kraljevina Nizozemska financirala je izradu softvera. Navedeni softver za Bazu načinjen je kao jedinstvena podloga za sva tužiteljstva u regiji i to radi moguće kasnije razmjene Baza podataka.

Projekt je započet u mjesecu lipnju 2009. godine, a traje i danas i on doprinosi procesuiranju pojedinih ratnih zločina. Tako je na temelju dokumentacije odabrane od strane Časnika za vezu pokrenuto 10-ak kaznenih postupaka zbog kaznenih djela ratnih zločina. Primjerice, Županijsko državno odvjetništvo u Dubrovniku, na temelju tako pribavljenog dokaznog materijala, podiglo je u mjesecu studenom 2009. optužnicu protiv zapovjednika visokog vojnog vrha JNA odgovornog za zločine počinjene na teritoriju Grada Dubrovnika i okolice i to J. C., M. R., P. S., M. J., B. S., O. V., R. K., V. K., M. Z. te Z. G. Također su u predmetu u kojem je podignuta optužnica zbog zločina u logorima na teritoriju Republike Srbije, u značajnoj mjeri korišteni, na gore opisani način, pribavljeni podaci.

H. Zaključak

Zaključno valja reći kako proces rada na ovim predmetima nije završen. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske poduzima i dalje će poduzimati potrebne mjere i radnje kako bi se počinitelji tih zločina otkrili i uspješno procesuirali za ova najteža kaznenih djela.

Kako bi ostvarili navedeni cilj, pored korištenja učinkovitih instrumentarija koji su trenutno na raspolaganju državnom odvjetništvu - memorandumima, sporazumima, Baza podataka ratnih zločina, koordinacijski timovi za istraživanje i procesuiranje, pribavljanje dokaza iz drugih arhiva (časnici za vezu) i nadalje će Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske zahtijevati od nadležnih županijskih državnih odvjetnika poduzimanje svih potrebnih radnji, te koordinaciju i nadzor nad radom drugih tijela koja su dužna uz državno odvjetništvo istraživati ove zločine.